

УДК 338.242

Шендерівська Л.П.,

ст. викл. кафедри організації видавничої справи,
поліграфії і книгорозповсюдження,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут», м. Київ

ОСНОВНИ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ПОЛІГРАФІЧНОЇ ГАЛУЗІ

Визначені основні напрями розвитку поліграфічних підприємств. Обґрунтоване значення раціонального використання ресурсів для підвищення прибутку поліграфічних підприємств. Визначені пріоритетні напрями інвестування, охарактеризовано вплив інвестиційної діяльності на розвиток підприємств. Обґрунтовано доцільність створення об'єднань у видавничо-поліграфічному комплексі, а також вивчення міжнародного досвіду з метою підвищення ефективності діяльності.

Ключові слова: поліграфічне підприємство, видавничо-поліграфічний комплекс, розвиток, ефективність, інвестування, модернізація, об'єднання підприємств, корпорація, міжнародний досвід.

ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ ПОЛИГРАФИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ

Шендеровская Л.П.

Определены основные направления развития полиграфических предприятий. Обосновано значение рационального использования ресурсов с целью повышения прибыли полиграфических предприятий. Определены приоритетные направления инвестирования, охарактеризовано влияние инвестиционной деятельности на развитие предприятий. Обоснована целесообразность создания объединений в издательско-полиграфическом комплексе, а также изучения международного опыта с целью повышения эффективности деятельности.

Ключевые слова: полиграфическое предприятие, издательско-полиграфический комплекс, развитие, эффективность, инвестирование, модернизация, объединение предприятий, международный опыт.

MAIN DIRECTIONS OF THE PRINTING INDUSTRY ENTERPRISES

Shenderivska L.

The main factors that affect the choice of directions of development of business are specified. The main directions of development of printing companies are determined. The main sources of financing investments in enterprises of printing industry are identified. The using of amortization by printing companies in accordance with functional purpose is analyzed. The importance of rational using of resources to increase the profit of printing companies is grounded and determined by connection equation. The link between profit and turnover rates and changes in the pricing policy of the company is established. The priority areas of investment are defined, the impact of investment on the development of enterprises is characterized. The

connection between investments and innovations is defined, main types of innovation are described. The expediency of new organizational forms - Enterprise Associations in publishing and printing complex is grounded. On the basis of features of publishing and printing industries the explanation of priority creation of corporations is given. Recommendations for choosing members of the corporation are grounded, the key issues that corporate participants need to agree are identified. A study of international experience in order to improve the efficiency of enterprises is proposed. The directions of finding of new market niches, the ways of risks reduction and capital increase, the modern approaches to quality control organization, the measures of State support for publishing and printing industry are studied. The progressive international experience of enterprises of publishing and printing industry trends and its adaptation to Ukraine are characterized.

Keywords: *printing company, publishing and printing complex, development, efficiency, investment, modernization, enterprise association, corporation, international experience.*

Постановка проблеми. В умовах підвищення динамічності, ускладнення зовнішнього середовища, розвитку сучасних інформаційних технологій традиційні шляхи розвитку підприємств не забезпечують належного рівня ефективності. Тому актуальним є пошук нових напрямів розвитку поліграфічних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку поліграфічних підприємств досліджують вітчизняні та зарубіжні вчені, такі як Гуткевич С. [2, 3], Пріб К. [6], Ляшенко В., Назарук М., Пушак Я. [1], Штангрет А., Котляревський Я., Мельников О. [4] та інші. Але існує необхідність у визначенні комплексу шляхів розвитку з урахуванням сучасного стану підприємств поліграфічної галузі.

Мета статті полягає в обґрунтуванні напрямів розвитку поліграфічних підприємств, спрямованих на підвищення ефективності їх діяльності.

Основні результати дослідження. Метою функціонування будь-якого підприємства є ефективний розвиток, а вибір напрямів розвитку залежить від економічного стану підприємства, умов зовнішнього середовища, особливостей галузі. На основі проведеного аналізу чинників ефективності діяльності поліграфічних підприємств, визначені основні напрями їх розвитку:

- інвестування з метою модернізації виробництва;
- створення нових організаційних форм – об'єднань підприємств;
- вивчення міжнародного досвіду ефективної діяльності підприємств.

Першим напрямом ефективного розвитку поліграфічних підприємств є інвестиційна діяльність. Обсяг інвестування залежить від різних факторів, насамперед від забезпеченості джерелами фінансування – власними, залученими, позиковими. Поліграфічна галузь не є пріоритетною для інвесторів, тому важливе значення для розвитку підприємств має забезпеченість власними ресурсами. До власних джерел фінансування інвестицій належать прибуток та амортизація, відповідно, обсяг джерел фінансування залежить від політики розподілу власних джерел підприємства та рівня інтенсифікації виробництва. В умовах дефіциту власних джерел фінансування амортизація може використовуватися не за призначенням, тому для виявлення джерел фінансування інвестицій важливе значення має

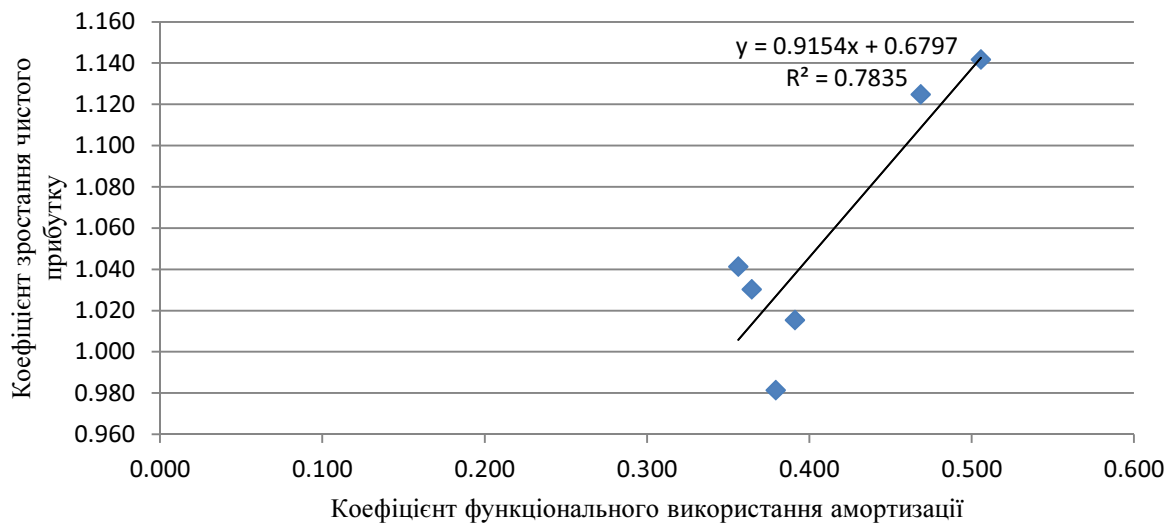
аналіз використання джерел. Одним з показників аналізу інвестиційної діяльності підприємства є коефіцієнт функціонального використання амортизації [3]:

$$K_{\phi.a} = \frac{A_{\phi}}{A_{\text{заг}}} \tag{1}$$

де A_{ϕ} – обсяг амортизаційних відрахувань, використаних за функціональним призначенням;

$A_{\text{заг}}$ – загальний обсяг нарахованих амортизаційних відрахувань.

Нами були розраховані коефіцієнти функціонального використання амортизаційних відрахувань по таких поліграфічних підприємствах: ТОВ «БВІ-Принт», ТОВ «Вістка», ТОВ «Макрос», ТОВ «Мега-Поліграф», ТОВ «Аванпост та партнери», ТОВ «Юнівест Маркетинг» за 2006-2013 рр. Для визначення залежності між коефіцієнтом функціонального використання амортизації та чистим прибутком, на основі усереднених значень по кожному підприємству за період 2006-2013 рр., з використанням пакету MS Excel було побудовано рівняння зв'язку (рис. 1).

Рис.1. Графік залежності між коефіцієнтом функціонального використання амортизації та коефіцієнтом зростання чистого прибутку

Джерело: розраховано авторами за даними підприємств

Як показали розрахунки, динаміка чистого прибутку залежить від функціонального використання амортизаційних відрахувань, і описується таким рівнянням зв'язку: $y=0,679+0,915x$, згідно з яким, залежність прямо пропорційна, зі зростанням коефіцієнта функціонального використання на одиницю, коефіцієнт зростання чистого прибутку збільшується на 0,915 одиниць, цей висновок достовірний у 78,3% випадків. Тому важливе значення для підвищення ефективності діяльності підприємств має використання амортизаційних відрахувань на відновлення основних засобів.

Підвищенню інвестиційної привабливості підприємств сприяють нововведення, вони пов'язані з реконструкцією, розширенням, технічним переоснащенням виробництва [2].

Інвестиції в формі інновацій впливають на продуктивність праці і зменшення витрат за рахунок нових виробничих методів, організаційних структур, об'єднань підприємств. Зменшуються затрати на сировину, транспортні витрати, закупівельні ціни.

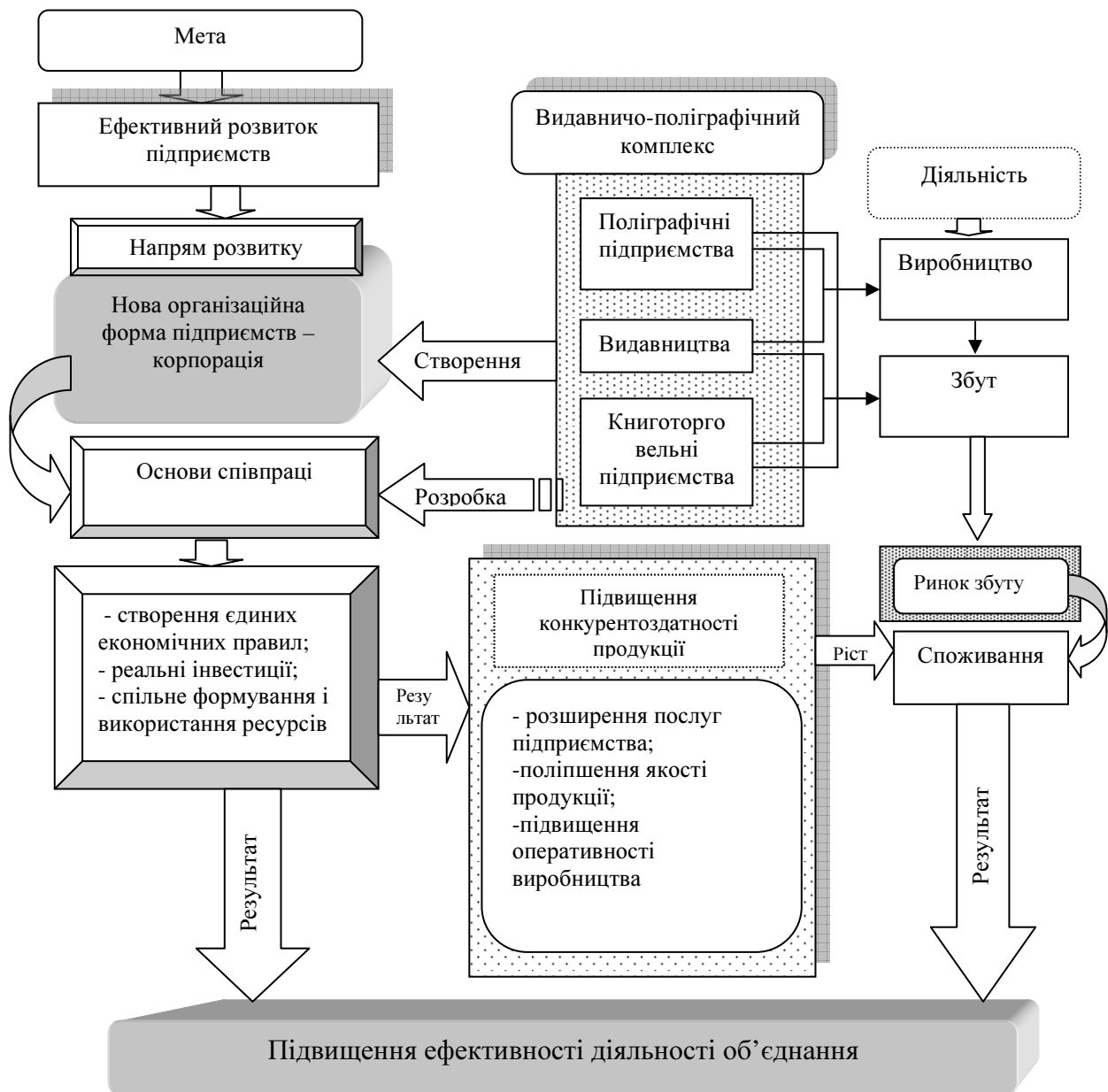
Інновації в організаційно-управлінській сфері впливають на ефективність діяльності підприємств на основі росту продуктивності праці. Інновації як нововведення можуть здійснюватися на рівні галузі і на рівні підприємства. Це – наукова організація праці, забезпечення необхідними матеріалами, культура виробництва, також це координація робіт, більш ефективне управління ресурсами. Усе це буде сприяти зменшенню собівартості продукції та росту прибутку. Підвищення прибутку буде визначатися коефіцієнтами оборотності, зміною цінової політики.

Другим напрямом ефективного розвитку підприємств є створення нових організаційних форм – об'єднань підприємств. Враховуючи особливість поліграфічної галузі, а саме, тісний зв'язок з видавництвами в процесі виготовлення книг й іншої видавничої продукції, та з книготорговельними підприємствами в процесі збуту видавничої продукції, тобто, спільний ринок збуту, доцільно створювати об'єднання поліграфічних підприємств, видавництв, книготорговельних підприємств.

Нова організаційна форма може бути утворена як корпорація, консорціум, концерн та ін., які відрізняються ступенем залежності і взаємодії учасників. Нами обґрунтовується створення вертикально інтегрованої структури у формі корпорації. Цей вибір пояснюється необхідністю збереження юридичної самостійності учасників у зв'язку з особливостями видавничого і поліграфічного виробництва. Так, якість видань, як продукту інтелектуальної праці, визначається в першу чергу інформаційним змістом і художнім оформленням, відповідно, пріоритетне значення мають трудові ресурси, рівень їх компетенції, а якість поліграфічного відтворення продукції оцінюється насамперед технічними параметрами, і першочергове значення має комплекс факторів – трудові ресурси, техніка і технологія, якість матеріалів. Схема утворення об'єднання підприємств подана на рис. 2.

На ефективність об'єднання впливає склад учасників, узгодженість умов співпраці. В якості учасників об'єднання доцільно обирати тих, які посилять або розширять конкурентні переваги підприємств і, таким чином, забезпечать отримання економічного ефекту. Перспективним для поліграфічних підприємств є об'єднання з видавництвами, які мають компетентний персонал, застосовують інноваційні технології, орієнтуються у запитах споживачів, забезпечують високу якість, конкурентоздатність продукції. При залученні до складу об'єднання книготорговельних підприємств перевагу необхідно надавати мережевим або гуртовим підприємствам, з широкою географією збуту та високим рівнем платіжної дисципліни, що сприятиме скороченню витрат на збут, прискоренню оборотності капіталу. За рахунок розширення асортименту продукції, кількості послуг сконцентрованих в одній компанії, підвищиться рівень задоволення потреб споживачів, а консолідація знань та досвіду фахівців створить умови для підвищення ефективності управління об'єднанням.

Для досягнення мети об'єднання його учасникам необхідно узгодити умови співпраці. Створення єдиних економічних правил для усіх учасників об'єднання буде сприяти більш рівномірному розподілу економічних результатів в системі проектування – виробництво – збут продукції [2]. Потребують вирішення питання виробничої, інвестиційної, маркетингової, кадрової політики. Враховуючи, що залучення зовнішніх інвестицій у видавничо-поліграфічному комплексі

Рис. 2. Схема утворення корпорації

Джерело: розроблено автором

ускладнене, створення об'єднань, як наслідок, збільшення капіталу, буде сприяти здійсненню реальних інвестицій. Необхідно узгоджувати виробничі плани учасників об'єднання для підвищення оперативності виробництва, швидшого надходження продукції на ринок, що створить умови для прискорення оборотності капіталу. При вирішенні питань збуту продукції необхідно враховувати баланс інтересів учасників об'єднання, тому що поширена в сучасних умовах політика оплати продукції книготорговельними підприємствами за фактом реалізації видань кінцевим споживача, створює дефіцит фінансування поточної діяльності видавництв. Перспективним напрямом удосконалення кадрової політики є підвищення кваліфікації кадрів на постійній основі, заохочення набуття нових знань, вмій за рахунок роботи в командах по виконанню проектів. Внаслідок

об'єднання підприємств збільшується прибуток, продуктивність праці, зменшуються ризики, а особливість об'єднання підприємств видавничо-поліграфічного комплексу полягає у підвищенні суспільної ефективності – зростанні інформаційного забезпечення суспільства, інтелектуального рівня нації.

Третім напрямом розвитку поліграфічних підприємств обрано вивчення ефективного міжнародного досвіду діяльності. Вивчення досвіду розвитку поліграфічної галузі різних країн – США, Китаю, Польщі та інших показує, що усім їм притаманні свої особливості, але в той же час є спільна тенденція до об'єднань підприємств, як вертикальних, так і горизонтальних.

Корисним є досвід США, як країни з найбільшим у світі річним доходом поліграфічної галузі – 80 млрд.дол [9]. Ефективність галузі забезпечується шляхом реалізації таких напрямів розвитку, як інвестиційна активність, створення об'єднань підприємств зі значною кількістю учасників (кілька десятків). Для підвищення конкурентоздатності галузі, в умовах поширення сучасних інформаційних технологій, поліграфічні підприємства США розширюють ринок збуту за рахунок надання послуг мультимедіа оформлення та дизайну, адаптація цього досвіду до умов України полягає у наданні переваги, залученню дизайнерів на час виконання проектів, замість створення постійного штату дизайнерів.

Ефективним є також досвід Канади в напрямі консолідації великих підприємств, які прагнуть підтримувати рівень прибутку [7], відбувається також міжгалузева інтеграція. Для вирішення питання підготовки фахівців галузі в Канаді, на кошти підприємств поліграфічної галузі, функціонує Трастовий фонд, який надає стипендії на навчання найбільш талановитій молоді, а також забезпечує проходження практики студентів. Розвиток цього напрямку актуальний для України з метою сприяння у вирішенні проблем, пов'язаних зі скорочення державного фінансування вищої освіти, а також забезпеченням набуття студентами практичного досвіду.

Досвід Польщі також представляє інтерес з точки підвищення ефективності діяльності. Значну роль у розвитку поліграфічної і видавничої галузей Польщі відіграє комплексна державна підтримка. Так, держава регулює видавничу і друкарську справу шляхом компенсації коштів на переклад видань польських авторів на іноземні мови та іноземних авторів на польську, створення сприятливих умов для інвестування, встановлення цін на окремі види продукції. На користь реалізації першого напрямку свідчить зростання інтересу світової спільноти до України. Поліграфічна галузь Польщі має й інші позитивні напрацювання, зокрема, розширення ринку збуту за рахунок експорту, частка якого становить 42% від загального обсягу доходу галузі і має тенденцію до зростання [8], що пов'язано не лише членством у Європейському Союзі, але і сприятливими умовами інвестування – прийнятними цінами на позикові ресурси. Українським друкарням, зокрема ТОВ «Юнівест Маркетинг», ДВ «Преса України», ДП «Київська офсетна фабрика» та ін., які забезпечують систематичну модернізацію, впроваджують системи управління якістю, і, відповідно, виготовляють продукцію, яка може бути конкурентоздатна на міжнародних ринках, також доцільно розвиватися за рахунок експорту.

Цікавим є досвід поліграфічної галузі Фінляндії, насамперед в області пошуку нових ринкових ніш, що актуально у зв'язку зі скороченням попиту на традиційних ринках збуту. Так, деякі друкарні знайшли нові ніші, і надають послуги зі створення електронних архівів, консультації з підбору найбільш ефективних видів рекламної продукції, здійснюють дистрибуцію рекламної продукції.

Інтерес представляє також досвід поліграфічної галузі Китаю, підприємства якої приділяють значну увагу підвищенню якості продукції, впроваджуючи систему управління якістю продукції серії ISO 9001 і власні системи управління якістю продукції. А в об'єднаннях підприємств здійснюється

посилений контроль якості, сутність його полягає в тому, що цю функцію виконують і фахівці окремих підприємств і фахівці центрального органу об'єднання. Адаптація цього досвіду для вертикально інтегрованих об'єднань у видавничо-поліграфічному комплексі України полягає у залученні технологів поліграфічного виробництва на етапі проектування видань.

Корисними для України є також ефективний досвід з реалізації програм державної підтримки галузі в Російській Федерації. Так, Мінкомзв'язку разом з Поштою Росії забезпечують довгострокову пільгову передплатну кампанію на друковані засоби масової інформації, додаткові пільги встановлюються по передплаті регіональних видань.

Міжнародний досвід необхідно вивчати і впроваджувати з урахуванням адаптації до умов функціонування поліграфічних підприємств в Україні.

Висновок. На основі аналізу стану і тенденцій розвитку поліграфічних підприємств визначено, що для підвищення ефективності їх діяльності доцільно впроваджувати такі заходи, як інвестування у модернізацію виробництва, створення об'єднань підприємств, вивчення міжнародного досвіду. Управління підприємствами на основі цих напрямів забезпечить зростання їх конкурентоздатності, прибутку, інвестиційної привабливості.

1. *Актуальні проблеми соціально-економічного розвитку держави, регіону, галузі та підприємства: [монографія] / [В. І. Ляшенко, М. М. Назарук, Я. Я. Пушак та ін.] ; за заг. ред. А. М. Штангрета. – Львів : Укр. акад. друкарства, 2013.*

2. *Гуткевич С. А. Инвестиционная привлекательность аграрного сектора экономики : [монографія] / С. А. Гуткевич. – Киев : Изд-во Европ. ун-та, 2003.*

3. *Гуткевич С. О. Інвестування: теорія і практика : [навч. посіб.] / С. О. Гуткевич. – 2 вид., допов. – Полтава : АСМІ, 2011.*

4. *Котляревський Я. В. Організаційно-економічний механізм розвитку видавничо-поліграфічної галузі в процесі гарантування інформаційної безпеки України : [монографія] / Я. В. Котляревський, А. М. Штангрет, О. В. Мельников. – Львів: Укр. акад. друкарства, 2012.*

5. *Модель розвитку галузей економіки України : [монографія] / [С. О. Гуткевич, П. В. Власов, О. І. Шаманська та ін.] ; за ред. С. О. Гуткевич. – Київ : НТУУ «КПІ», 2011.*

6. *Пріб К. А. Формування стратегії розвитку підприємств видавничо-поліграфічної галузі / К. А. Пріб // Інтелект XXI. – 2014. - № 6.*

7. *Printing in Canada Industry Market Research Report from IBISWorld Has Been Updated [Electronic resource]. – Access mode: URL: <http://www.nbc4i.com/story/28152514/printing-in-canada-industry-market-research-report-from-ibisworld-has-been-updated>. – Title from screen.*

8. *Printing industry in Poland [Electronic resource] : The analysis by KPMG in Poland and PBKG (Polish Guild of Gutenberg Knights). – Access mode: URL: <http://www.kpmg.com/PL/pl/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Documents/2012/Rynek-poligraficzny-w-Polsce-2012.pdf>. – Title from screen.*

9. *Printing in the US [Electronic resource] : Market Research Report // IBISWorld : Where knowledge is power. – Access mode: URL: <http://www.ibisworld.com/industry/default.aspx?indid=433>. – Title from screen.*